ЕТАПИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ (ЗА ПРАЦЯМИ КИТАЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ)

THE PEDAGOGICAL SUPPORT STAGES OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE MUSIC TEACHERS (BY THE WORK OF CHINESE AND UKRAINIAN SCIENTISTS)

У публікації зазначено, що професійна діяльність майбутнього вчителя музики є творчою за своєю суттю, тому проблема надання педагогічної підтримки майбутнім учителям музики в їхньому професійному розвитку набуває особливого значення. Метою статті є визначення етапів педагогічної підтримки професійного розвитку майбутніх учителів музики.

У статті під педагогічною підтримкою розуміємо цілеспрямовану діяльність педагога, що забезпечує надання допомоги особистості в процесі її навчання й розвитку, а також перетворення її на активного суб'єкта власного професійно-особистісного становлення. Встановлено, що українські та китайські вчені висловлюють різні погляди щодо визначення етапів здійснення цієї підтримки. Зокрема, науковці виокремили такі етапи: діяльнісний та аналітичний (І. Карапузова); діагностичний, пошуковий, договірний, діяльнісний, рефлексивний (С. Бадер, Е. Федорчук); підготовчий, початковий, проміжний, заключний (Сін Чжефу).

На основі врахування точок зору різних українських та китайських авторів визначено, що педагогічна підтримка професійного розвитку майбутніх учителів музики має здійснюватися за такими трьома етапами: підготовчим (установлення психологічного контакту між студентом та педагогом, визначення основних напрямків їх взаємодії, діагностування стану сформованості у педагога-музиканта професійно необхідних знань, умінь, здібностей, якостей), основним (надання педагогічної допомоги в процесі професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя музики, подолання існуючих проблем та труднощів, консультування в процесі здійснення ними самоосвіти та професійно-особистісного самовдосконалення); аналітичним (аналіз й оцінка отриманих результатів, проведення повторного діагностування сформованих у студентів професійно важливих знань, умінь, здібностей, якостей, виявлення динаміки в отриманих даних, за необхідності внесення відповідних змін у процес надання педагогічної підтримки).

Ключові слова: педагогічна підтримка, послідовність етапів, майбутній учитель, музикант-педагог, професійний розвиток.

It was indicated in the publication that the professional activity of a future music teacher is creative in nature, so the problem of providing a pedagogical support to future music teachers in their professional development has particular importance. The purpose of the article is to identify the stages of a pedagogical support for the professional development of future music teachers.

Under the pedagogical support the purposeful activity of the teacher, providing assistance to the individual in the process of learning and development, as well as to transform him into an active subject of his own professional and personal development is understood in the article. It was established in the study that Ukrainian and Chinese scholars have different views on determining the stages of implementation of this support. In particular, the scientists distinguished the following stages: activity and analytical (I. Karapuzova); diagnostic, search, contractual, activity, reflexive (S. Bader, E. Fedorchuk); preparatory, initial, intermediate, final (Xing Zhefu). Based on the points of view of different Ukrainian and Chinese authors, it has been determined that pedagogical support for the professional development of future music teachers should be carried out in the following three stages: preparatory (the establishing psychological contact between the student and the teacher, determining the main directions of their interaction, diagnosing the state of music formation in pedagogy professionally needed knowledge, skills, abilities, qualities), basic (providing pedagogical assistance in the process of professional and personal formation of a future teacher, overcoming existing problems and difficulties, counseling in the process of self-education and professional-personal self-improvement); analytical (the analysis and evaluation of the obtained results, conducting a re-diagnosis of the students' professionally important knowledge, skills, abilities, qualities, identifying the dynamics in the obtained data, if necessary, teaching appropriate changes in the process of providing pedagogical support).

Key words: pedagogical support, sequence of stages, future teacher, music teacher, professional development.

УДК 37.013(510+477)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-1.10>

Ян Ян,
аспірантка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми в загальному вигляді. Професійна діяльність майбутнього вчителя музики є творчою за своєю суттю, тому в процесі здійснення підготовки педагогів-музикантів у вищій школі на перший план виходить завдання формування в них тих знань та умінь, які дадуть змогу фахівцю успішно розвиватися, постійно підвищувати свій професійний рівень. Унаслідок цього надзвичайну актуальність сьогодні набуває проблема забезпечення викладачами педа-

гогічної підтримки майбутнім учителям музики в їхньому професійному розвитку. Така підтримка дає змогу відійти педагогам від жорсткого контролю процесу професійного становлення студентів, а замість цього створити сприятливі передумови для мобілізації їхніх зусиль для розкриття власного професійно-особистісного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як встановлено в дослідженні, у наукових працях різних авторів розкрито такі питання, пов'язані

з порушеної проблемою: визначено суть педагогічної підтримки (Вей Хун, О. Газман, М. Єрхова, Н. Крилова та ін.), виявлено та охарактеризовано її основні види (М. Моцар, І. Риженко, М. Тарасов, Яо Лімін та ін.), проаналізовано вимоги до здійснення педагогічної підтримки суб'єктів навчання (А. Андрєєва, І. Карапузова, І. Палага, Шень Цзілян).

Водночас встановлено, що вченими не проводилися наукові розвідки, присвячені проблемі надання педагогічної підтримки професійному розвитку майбутніх учителів музики. Зокрема, у науковій літературі не було визначено етапи здійснення такої підтримки. Ці міркування зумовили вибір теми статті.

Мета статті. Метою роботи є визначення етапів педагогічної підтримки професійного розвитку майбутніх учителів музики.

Виклад основного матеріалу. Як було уточнено на попередньому етапі наукового пошуку, педагогічна підтримка являє собою цілеспрямовану діяльність педагога, що забезпечує надання допомоги особистості в процесі її навчання й розвитку, а також перетворення її на активного суб'єкта власного професійно-особистісного становлення [8, с. 217]. Педагогічна підтримка має особистісно орієнтований характер та реалізується за науково обґрунтованою послідовністю етапів.

Під час проведення дослідження встановлено, що українські й китайські вчені висловлюють різні точки зору щодо визначення послідовності цих етапів. Так, М. Моцар виділяє чотири етапи реалізації педагогічної підтримки: діагностично-пошуковий, стратегічно-планувальний, самостійно-дійовий, аналітико-коригувальний. Як зазначає авторка, перший із них зорієнтований на виявлення основних перешкод та проблем, що заважають успішному здійсненню процесу навчання.

На другому етапі студент і викладач спільно розробляють алгоритм дій, що дають змогу усунути існуючі труднощі чи розв'язати наявну проблему майбутнього фахівця. Третій етап підтримки забезпечує виконання учасниками педагогічної взаємодії спільно складеного алгоритму дій. На четвертому етапі реалізації педагогічної підтримки здійснюється аналіз отриманих результатів, перевіряється їх відповідність поставленим цілям, за необхідності забезпечується відповідна коригувальна робота [4, с. 103].

У публікації С. Бурсової виокремлено інші чотири етапи здійснення педагогічної підтримки. Так, першим із них є підготовчий етап. Він передбачає забезпечення усвідомлення викладачем важливості надання цієї підтримки в освітньому процесі, діагностування наявних у нього знань та вмінь, необхідних для її успішного здійснення (вибір оптимальних засобів діагностування й вербалізації наявних основних проблем в особистості

як об'єкта педагогічного впливу, встановлення з нею психологічного контакту, визначення шляхів та способів вирішення виявлених проблем тощо), розвитку мотивації щодо вдосконалення цих знань та вмінь.

Другим етапом педагогічної підтримки авторкою визначено інформаційний етап. На цьому етапі відбувається опрацювання педагогом нормативної, наукової й навчальної літератури з окресленої проблеми з метою збагачення своїх знань, поповнення власного арсеналу методів і методик, що застосовуються в процесі надання зазначеної підтримки.

Третім етапом педагогічної підтримки є діяльнісний етап. Він передбачає спільне виявлення педагогом та суб'єктом освітнього процесу наявних у цього суб'єкта труднощів, з'ясування фактів, обставин, причини, що призвели до їх появи, а також здійснення спільного пошуку шляхів вирішення наявних проблем із подальшою реалізацією знайдених шляхів на практиці. На аналітичному етапі підтримки відбувається аналіз та оцінка ефективності проведеної роботи, а також визначення способів оптимізації подальшого надання педагогічної підтримки. Важливим аспектом зазначеного етапу педагогічної підтримки є проведення педагогом рефлексії власних дій, що стимулює його до здійснення подальшої самоосвіти й самоудосконалення [2, с. 82–84].

За висновками І. Карапузової, педагогічна підтримка майбутніх учителів має здійснювати як цілісна технологія за діяльнісним і аналітичним етапами. Так, перший із них вимагає виявлення основних труднощів студентів, що виникають у процесі їхнього навчання, та надання їм дієвої педагогічної допомоги в подоланні цих труднощів. На аналітичному етапі педагогічної підтримки аналізуються ті зміни, які відбулися в навчальній діяльності студентів, а на цій основі визначається подальший план педагогічних дій [3, с. 16–17].

На основі вивчення наукової літератури С. Бадер та Е. Федорчук конкретизували, що основними етапами педагогічної підтримки є такі:

- діагностичний (встановлення психологічного контакту між педагогом та суб'єктом навчання, виявлення, фіксація, вербалізація його основних проблем);

- пошуковий (визначення основних чинників, які впливають на розвиток виділених проблем, встановлення їх першопричин, що спонукає молоду людину краще усвідомити суть цих проблем);

- договірний (проєктування та визначення поля спільної діяльності педагогом та суб'єктом навчання, спільне обговорення ними організації роботи кожного учасника);

- діяльнісний (реалізація розроблених планів на практиці, налагодження зв'язків суб'єкта навчання з оточуючим середовищем, залучення необхідних

засобів, зовнішніх та внутрішніх (особистих) ресурсів для вирішення зазначених проблем);

– рефлексивний (організація спільного обговорення педагогом та суб'єктом навчання результатів цього процесу, за необхідності їх корекції, проектування майбутньої навчальної діяльності) [1, с. 95–96; 7, с. 37].

У межах інтеграції України в європейський освітній простір викликає також інтерес стаття І. Палагута, в якій проаналізовано досвід організації педагогічної підтримки професійного розвитку майбутніх учителів на адаптаційному етапі професійної підготовки у Великій Британії. Як відзначає авторка, початковий етап цієї підтримки передбачає проходження студентом педагогічної практики в закладах освіти під керівництвом педагога-ментора з подальшим визначенням отриманих під час здійснення практичної діяльності набутків, які можуть успішно використані в подальшій професійній роботі.

Основний етап здійснення педагогічної підтримки забезпечує підвищення професійної готовності майбутнього вчителя шляхом організації відповідної роботи зі своїм ментором. Зокрема, вони разом аналізують навчальні досягнення студента, його потреби та життєві плани, визначають цілі подальшого професійного розвитку та складають план індивідуальної програми підтримки разом із ментором. Виконання цього плану обговорюється під час їхніх офіційних зустрічей кожні шість тижнів. На заключному етапі організації педагогічної підтримки відбувається аналіз результатів професійної підготовки за адаптаційний період, а також обговорення шляхів подальшого професійного розвитку майбутнього вчителя [5, с. 133–134].

Під час проведення дослідження було також проаналізовано точки зору китайських фахівців щодо здійснення педагогічної підтримки. Так, Сін Чжефу зазначає, що технологія педагогічної підтримки реалізується за такими етапами: підготовчим, початковим, проміжним, заключним. Так, перший із цих етапів відповідає за встановлення довірливих стосунків між педагогом та студентом, обговорення з ним подальшого процесу його навчання та здійснення взаємодії з педагогом. Другий етап присвячений розбудові спільної роботи викладача та студента з метою виявлення його основних проблем і труднощів в освітньому процесі, а також визначення способів їх ліквідації. На третьому відбувається втілення розроблених планів у реальну практику. На четвертому етапі педагог продовжує надавати педагогічну допомогу студенту на основі стимулювання прояву ним ініціативності та самостійності [6, с. 40–41].

Особливо актуальними сьогодні є рекомендації Ма Вейліна щодо організації педагогічної підтримки студентів в умовах здійснення онлайн-освіти через карантин. Так, на першому етапі реалізації цієї підтримки викладач пропонує обговорити зі студен-

тами режим майбутньої співпраці, надати рекомендації щодо їх самостійного навчання. Другий етап передбачається присвятити організації індивідуальних та групових консультацій, виявленню основних проблем студентів у навчанні та пошуку шляхів їх вирішення, наданню порад щодо здійснення подальшої освітньої діяльності. На третьому етапі на основі вивчення досягнутих студентами результатів викладач має проаналізувати ефективність наданої педагогічної підтримки та за необхідності внести в процес її здійснення необхідні корективи.

Ма Вейлін також підкреслює, що під час здійснення педагогічної підтримки студентів викладач має враховувати загальні зміни в психологічному та емоційному стані майбутніх фахівців, а також використовувати нові методи, форми, засоби навчання, зокрема широко застосовувати сучасні онлайн-технології навчання, залучати студентів до індивідуальної та групової дослідницької діяльності, результати якої можна обговорювати в режимі онлайн-конференцій тощо [9, с. 40–41].

Висновки. На основі врахування точок зору різних українських та китайських авторів із питання надання вказаної вище підтримки, виявлених нами в раніше опублікованих авторських працях специфіки професійної діяльності вчителя музики та вимог до її здійснення було зроблено висновок про те, що педагогічна підтримка професійного розвитку майбутніх учителів музики має здійснюватися за такими етапами: підготовчим, основним та аналітичним.

Так, підготовчий етап забезпечує встановлення психологічного контакту між студентом та викладачем, визначення основних напрямів їхньої взаємодії, діагностування стану сформованості у майбутнього педагога-музиканта професійно необхідних знань, умінь, якостей, здібностей, виявлення й обговорення основних проблем, що виникають у нього в процесі професійної підготовки, та шляхів їх подолання, проектування майбутньої взаємодії. Основний етап передбачає надання викладачем педагогічної допомоги в процесі професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя музики, подолання існуючих проблем та труднощів, здійснення консультування в процесі здійснення ними самоосвіти та професійно-особистісного самовдосконалення. На аналітичному етапі відбувається аналіз й оцінка отриманих результатів, проводиться повторне діагностування сформованих у студентів професійно важливих знань, умінь, здібностей, якостей, виявляється динаміка в отриманих даних, за необхідності вносяться відповіді зміни в процес надання педагогічної підтримки.

У подальшому дослідженні передбачається виявити педагогічні умови, що забезпечують високу дієвість педагогічної підтримки професійно-особистісної самореалізації майбутніх учителів музики у вищій школі КНР.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бадер С.О. Сутнісні характеристики технології індивідуальної педагогічної підтримки учнів О. Газмана. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2013. № 23(282). Ч. I. С. 91–10.
2. Бурсова С.С. Управлінський аспект педагогічної підтримки дітей в умовах адаптації їх до дошкільного навчального закладу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 45(98). С. 80–86.
3. Карапузова І.В. Організація педагогічної підтримки майбутніх учителів у процесі навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2010. 20 с.
4. Моцар М.М. Педагогічна підтримка творчого розвитку майбутніх перекладачів при навчанні дистанційним формам зайнятості з використанням технологій дистанційного навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2015. Вип. 25(35). С. 100–104.
5. Палага І. Етапи організації педагогічної підтримки професійного розвитку майбутніх учителів у Великій Британії. *Людинознавчі студії*. 2017. Вип. 5. С. 129–136.
6. Сін Чжефу. Модель педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в університетах України. *Наука і освіта*. 2017. № 6. С. 38–43.
7. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2006. 212 с.
8. Ян Ян. Визначення поняття «педагогічна підтримка» в українській та китайській науковій літературі. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. Вип. 47. С. 211–219.
9. 馬維林. 重構有利於學生學習的教育環境. URL : <https://kknews.cc/education/n2zn952.html>.